

รายงานสถานการณ์ทางสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
ปี ๒๕๖๑ ไตรมาส ๒ (เมษายน – มิถุนายน)

นำเสนอต่อคณะรัฐมนตรี

รายงานสถานการณ์ทางสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปี 2561

ไตรมาส 2 (เมษายน – มิถุนายน)

ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 เดือนมิถุนายน 2561

สถานการณ์ทางสังคมภาพรวม

- รัฐบาลมุ่งมั่นจะพัฒนาประเทศสู่ประเทศไทย 4.0 เพื่อก้าวข้าม 3 กับดักที่สำคัญ คือกับดักรายได้ปานกลาง ความเหลื่อมล้ำ และความไม่สมดุลของการพัฒนา การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยจึงต้องดำเนินการควบคู่กับการสร้างระบบสวัสดิการสังคมที่สมบูรณ์ เพื่อรองรับโอกาส และภัยคุกคามใหม่ๆ ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว
- การพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย ขับเคลื่อนการดำเนินงานตามแผนแม่บทการพัฒนาที่อยู่อาศัยระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต สร้างโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงสวัสดิการที่อยู่อาศัยเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ มีครอบครัวเป้าหมาย 5.87 ล้านครัวเรือน ผลการดำเนินงานที่สำคัญในไตรมาสนี้ ได้แก่ โครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ระยะที่ 1 ดำเนินการแล้วเสร็จ 334 หน่วย โครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง พื้นที่ 31.9 กิโลเมตร 1,190 ครัวเรือน โครงการบ้านพอเพียงในชนบท โครงการบ้านมั่นคง และโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนไร้บ้าน
- การป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พม.ผนึกกำลังกับทุกภาคส่วนขับเคลื่อนการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในทุกมิติ ภายใต้นโยบาย “ประชารัฐร่วมใจ ด้านภัยค้ามนุษย์” มีผลงานการจับกุมคดีการค้ามนุษย์ 1,232 คดี ช่วยเหลือผู้เสียหาย 2,856 คน และจะเดินทางปราบปรามผู้กระทำความผิดและขบวนการค้ามนุษย์อย่างเด็ดขาด โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่รัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ ทั้งนี้ สหรัฐอเมริกา ตระหนักถึงความพยายามและความคืบหน้าในการป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ที่รัฐบาลไทยได้มุ่งมั่น และได้ปรับอันดับไทยอยู่ในอันดับ Tier 2 จาก Tier Watch List เมื่อปีที่ผ่านมา ประกาศ ณ วันที่ 29 มิถุนายน 2561
- ปัญหาเด็กและเยาวชนกับการพนันฟุตบอลออนไลน์ พม. และภาคีเครือข่าย มีความห่วงใยปัญหาการเล่นพนันในช่วงการแข่งขันฟุตบอลโลก โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน ซึ่งพบว่ามีเยาวชนกว่า 6 แสนคน เล่นพนันทายผลฟุตบอลออนไลน์ มีเว็บไซต์เล่นพนันกว่า 2 แสนเว็บไซต์ ส่งผลให้เกิดความเครียด หนี้สิน ปัญหาสุขภาพและอาชญากรรม ทั้งนี้ พบว่าอายุเล่นการพนันครั้งแรกน้อยที่สุดคือ 7 ปี
- ปัญหาครอบครัวเปราะบาง ครอบครัวไทยมีขนาดเล็กลง มีรูปแบบหลากหลาย ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ครอบครัวเปราะบาง และมีภาวะพึ่งพิงสูงรูปแบบหนึ่งคือ ครอบครัวข้ามรุ่น ร้อยละ 76 อยู่ในชนบท โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และพบว่าร้อยละ 90 ของครอบครัวข้ามรุ่น เป็นสตรีสูงอายุ ซึ่ง 1 ใน 5 มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน
- ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากจำนวน 724 ราย ในปี 2553 เพิ่มขึ้นเป็น 1,200 รายในปี 2560 ผู้ถูกกระทำมักไม่แจ้งความร้องทุกข์ เพราะคิดว่าเป็นเรื่องส่วนตัว ซึ่งจากการให้บริการของศูนย์พึ่งได้ กระทรวงสาธารณสุข ปี 2560 ผู้รับบริการ 21,218 ราย เฉลี่ย 58 ราย/วัน เพิ่มขึ้นจากปี 2559 ผู้ถูกกระทำร้อยละ 82 เป็นผู้หญิง ในขณะที่ร้อยละ 85 ของผู้กระทำเป็นผู้ชาย สาเหตุหลัก คือ เจตคติของสังคม ความเข้าใจเรื่องความเท่าเทียมทางเพศ การบังคับใช้กฎหมาย ความเครียดจากเศรษฐกิจ และปัจจัยกระตุ้นจากสุราและยาเสพติด

ส่วนที่หนึ่ง: สถานการณ์ทางสังคมเด่น ปี 2561 ไตรมาส 2 (เมษายน – มิถุนายน)

- การพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย

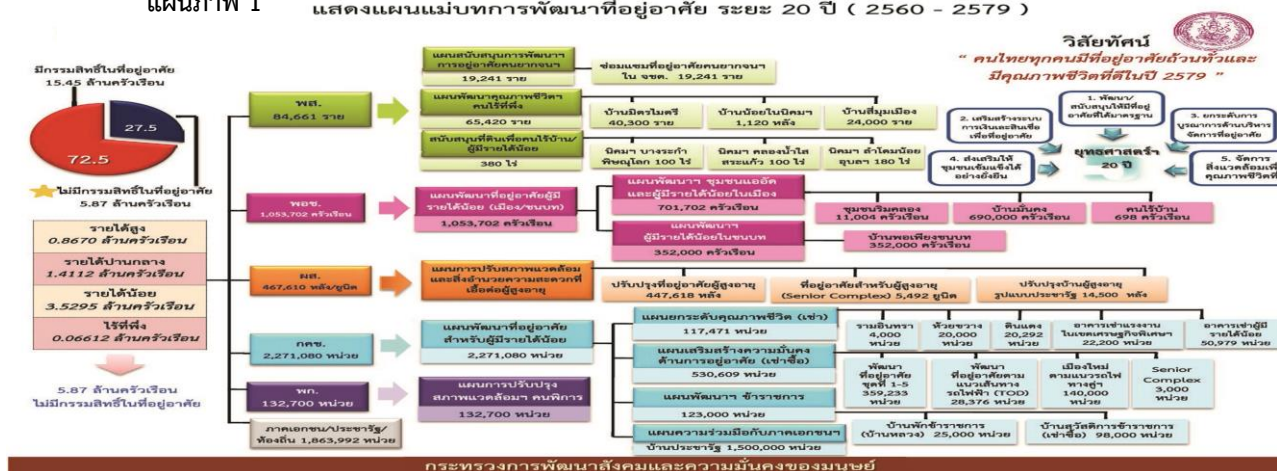
จากการสำรวจสถานะเศรษฐกิจและสังคมในปี 2556 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า คนไทยประสบปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยเป็นจำนวนมาก ทั้งปัญหาการขาดแคลนที่อยู่อาศัย และการไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย ประเทศไทยมีผู้ที่ยังไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย 5.87 ล้านครัวเรือน

รัฐบาลได้ให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาความยากจน ลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรมในสังคม และการสร้างโอกาสในการเข้าถึงสวัสดิการและบริการของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ การประกอบอาชีพ และการมีรายได้ที่มั่นคงแก่ประชาชน เน้นกลุ่มผู้มีรายได้น้อย ผู้ด้อยโอกาส เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน รวมถึงการมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายในระดับสากลที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน รัฐบาลได้แก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยให้แก่ผู้มีรายได้น้อยภายใต้โครงการต่างๆ โดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการพัฒนาที่อยู่อาศัย ดำเนินโครงการต่างๆ อาทิ โครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ซึ่งใช้เวลากว่า 16 ปี ในการทำความเข้าใจกับประชาชนจนเริ่มดำเนินการได้

ทั้งนี้ การขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านที่อยู่อาศัยของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์สำเร็จได้โดยอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วน ภายใต้กรอบแนวคิด “ไม่เป็นเพียงการสร้างบ้าน แต่เป็นการมีส่วนร่วมของทุกคนทุกฝ่ายให้ชุมชนเข้มแข็ง” จากผลสำเร็จดังกล่าว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จึงขยายผลต่อยอด โดยจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาที่อยู่อาศัย ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) คู่ขนานไปกับยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ภายใต้วิสัยทัศน์ “คนไทยทุกคนมีที่อยู่อาศัยถ้วนทั่วและมีคุณภาพชีวิตที่ดีในปี 2579 (Housing for All)” โดยแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าวได้ ยึดโยงกับปฏิญญาสากลที่ประเทศไทยได้ให้การรับรอง ได้แก่ เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป้าหมายที่ 11 ของสหประชาชาติ และวาระใหม่แห่งการพัฒนาเมือง ซึ่งเป็นเจตนารมณ์ทาง การเมืองในการพัฒนาเมืองและที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมและยั่งยืนสำหรับทุกคน โดยเน้นการแบ่งตามระดับรายได้และการพัฒนาที่อยู่อาศัยที่สอดคล้องกับวงจรชีวิต (Life cycle)

แผนภาพ 1

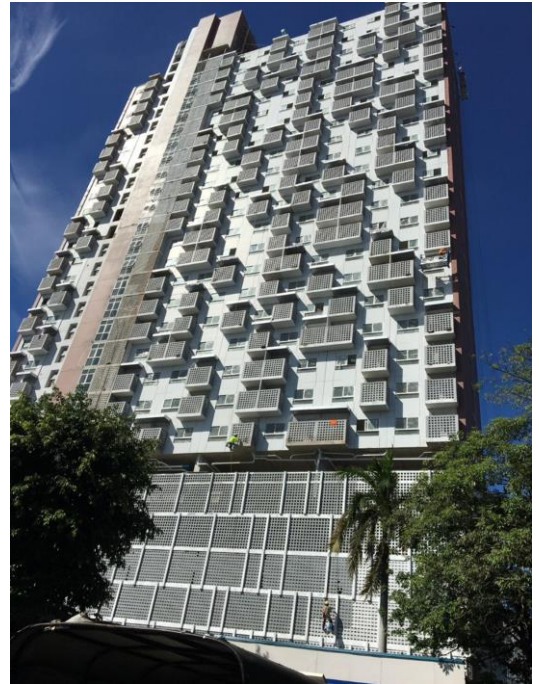
แสดงแผนแม่บทการพัฒนาที่อยู่อาศัย ระยะ 20 ปี (2560 - 2579)

ที่มา : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

สำหรับการดำเนินงานภายใต้แผนแม่บทการพัฒนาที่อยู่อาศัย ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) ของการเคหะแห่งชาติ มีเป้าหมายพัฒนาที่อยู่อาศัย และคุณภาพชีวิตของผู้มีรายได้น้อย จำนวน 2,271,080 หน่วย โดยในสถานการณ์ไตรมาส 2 นี้ จะขอกล่าวถึงการดำเนินงานสำคัญๆ ได้แก่

1) โครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง มีเป้าหมายทั้งหมด 20,292 หน่วย ในปี 2560 ระยะที่ 1 ดำเนินการเรียบร้อยแล้ว ในแปลง G 334 หน่วย สำหรับโครงการระยะที่ 2 ปี 2561 มีเป้าหมาย 1,247 หน่วย คาดว่าจะเริ่มก่อสร้างประมาณ กันยายน 2561 ขณะนี้อยู่ระหว่างการศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และจะดำเนินการต่อเนื่องในระยะที่ 3 เป้าหมาย 5,943 หน่วย และระยะที่ 4 เป้าหมาย 12,768 หน่วย ทั้งนี้ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี เป็นประธานในพิธีเปิดและส่งมอบกุญแจให้กับผู้พักอาศัย โครงการฟื้นฟูเมืองชุมชนดินแดง ในวันที่ 9 กรกฎาคม 2561 โดยให้เงินช่วยเหลือ ค่าขนย้าย หน่วยละ 10,000 บาท และเงินค่าชดเชยสิทธิในการเช่า หน่วยละ 400,000 บาท

ที่มา : การเคหะแห่งชาติ

2) ตลาดเคหะประชารัฐ 3 ประเภท ใน 4 ชุมชนเมือง ได้แก่ ตลาดเคหะประชารัฐ “ชวนเดินเพลินใจ” บวรร่มเกล้า ตลาดเคหะประชารัฐ “ชุมชนสุขใจ” พหลโยธิน 44 และนนทบุรี (วัดกุ่ม) ตลาดเคหะประชารัฐ “พลาซ่า” เยส บางพลี ในปี 2561 ขยายตลาดเคหะประชารัฐไปสู่ภูมิภาคต่างๆ กว่า 93 ตลาด รวม 9,900 แผงร้านค้า ในจังหวัดเชียงใหม่ , อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา และเมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี เกิดเงินทุนหมุนเวียนประมาณ 1,800 – 2,000 ล้านบาท

3) ศูนย์นวัตกรรมด้านที่อยู่อาศัยและบริการงานขาย (NHA Innovation Center) ซึ่งตั้งอยู่บริเวณซอยประชาสงเคราะห์ 37 ถนนประชาสงเคราะห์ เขตดินแดง กรุงเทพฯ มีวัตถุประสงค์ เพื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูลการพัฒนาที่อยู่อาศัยและบริการงานขายแบบ One Stop Service และเป็นแหล่งเรียนรู้ผ่านนวัตกรรมที่อยู่อาศัยในด้านการก่อสร้าง การออกแบบ การตลาด การเงิน การจัดการสิ่งแวดล้อม เช่น การจองโครงการที่อยู่อาศัยทั่วประเทศ การค้นหาที่ตั้งโครงการที่อยู่อาศัยผ่านระบบ GIS การจัดแสดงผลงานวิจัยและข้อมูลทางวิชาการที่อยู่อาศัย การจัดแสดงนิทรรศการ พร้อมแบบจำลองโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัย ชุดที่ 1 ปี 2557 – 2559 การจัดแสดงห้องตัวอย่างด้วยเทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือน หรือ VR (Virtual Reality) และการจัดแสดงนิทรรศการบ้านผู้สูงอายุ เป็นต้น รวมทั้งเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงที่อยู่อาศัยของการเคหะแห่งชาติได้ง่าย สอดคล้องกับนโยบายไทยแลนด์ 4.0 ของรัฐบาล ซึ่งจะขับเคลื่อนประเทศ โดยอาศัยเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ๆ ในด้านต่างๆ ทั้งนี้ ศูนย์นวัตกรรมด้านที่อยู่อาศัยและบริการงานขาย จะเปิดให้บริการครบวงจรภายในต้นปี 2561

ที่มา : การเคหะแห่งชาติ

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) เป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่รับผิดชอบกลุ่มเป้าหมายผู้มีรายได้น้อยในเมืองและชนบท เป้าหมายรวม 1,053,702 ครัวเรือน ประกอบด้วย 2 แผนงาน ได้แก่ 1) แผนงานพัฒนาชุมชนแออัดและผู้มีรายได้น้อยในเมือง เป้าหมาย 701,702 ครัวเรือน ประกอบด้วยโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง โครงการบ้านมั่นคง และโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนไร้บ้าน 2) แผนพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อยในชนบท เป้าหมาย 352,000 ครัวเรือน คือ โครงการบ้านพอเพียงชนบท

ตาราง 1 แผนการดำเนินงานด้านที่อยู่อาศัย

แผนการดำเนินงาน	เป้าหมายรวม 20 ปี (ครัวเรือน)	ปี 2560		ปี 2561	
		เป้าหมาย (ครัวเรือน)	ดำเนินการแล้ว (ครัวเรือน)	เป้าหมาย (ครัวเรือน)	ดำเนินการแล้ว (ครัวเรือน)
แผนพัฒนาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย (เมือง/ชนบท)	1,053,702	-			
1. แผนพัฒนาชุมชนแออัดและผู้มีรายได้น้อยในเมือง	701,702	5,000	5,186	13,779	4,899
1) ชุมชนริมคลอง	11,004	เป้าหมาย 2560 – 2561 7,069			1,298
2) บ้านมั่นคง	690,000	5,000	5,186	6,710	3,045
3) พัฒนาคุณภาพชีวิตคนไร้บ้าน	698	เป้าหมาย 2560 – 2561 698			556
2. แผนพัฒนาผู้มีรายได้น้อยในชนบท (บ้านพอเพียงในชนบท)	352,000	9,000	10,369	15,000	16,260

ที่มา : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ข้อมูล ณ วันที่ 6 กรกฎาคม 2561

1. โครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง

มีเป้าหมายดำเนินการ 7,069 ครัวเรือน 50 ชุมชน ปัจจุบันดำเนินการในพื้นที่ 29 ชุมชน 2,635 ครัวเรือน ประกอบด้วย สร้างบ้านแล้วเสร็จ 1,190 ครัวเรือน ใน 18 ชุมชน อยู่ระหว่างก่อสร้าง 1,231 ครัวเรือน ใน 19 ชุมชน และพร้อมเริ่มก่อสร้าง 214 ครัวเรือน สรุปความคืบหน้าในภาพรวม ร้อยละ 36.22

Before

After

ที่มา : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

2. โครงการแก้ไขปัญหามลพิษชุมชนแออัด “บ้านมั่นคง”

ในปี 2560 ดำเนินการแก้ไขปัญหามลพิษชุมชนแออัด 5,186 ครัวเรือน และปี 2561 มีเป้าหมาย 6,710 ครัวเรือน ดำเนินการได้ 3,045 ครัวเรือน ทั้งในเขตเมืองและชนบท และโครงการตามนโยบายเร่งด่วนในพื้นที่ ได้แก่ การแก้ไขปัญหามลพิษที่อยู่อาศัย เพื่อคนยากจนที่บุกรุกที่ดินสาธารณะจังหวัดปทุมธานี “ปทุมธานีโมเดล” และโครงการจัดหาที่อยู่อาศัยชุมชน ผู้ได้รับผลกระทบจากโครงการพัฒนาริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา และในที่ดินสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ต.ระบำ อ.ลานสกก จ.อุทัยธานี เป็นการจัดสรรที่ดิน เพื่อทำการเกษตรและพัฒนาที่อยู่อาศัยให้แก่ผู้ด้อยโอกาส โดยสนับสนุนการพัฒนาที่อยู่อาศัย 318 ครัวเรือน ซึ่งได้มีการมอบบ้านที่ดำเนินการแล้วเสร็จ 228 ครัวเรือน

3. โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มคนไร้บ้าน

เป็นการสนับสนุนการสร้างศูนย์คนไร้บ้าน และพัฒนาคุณภาพชีวิตกลุ่มคนไร้บ้าน ในพื้นที่ 3 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ ขอนแก่น และกรุงเทพมหานคร ที่ผ่านมาในปี 2560 ดำเนินการก่อสร้างศูนย์ฟื้นฟูและพัฒนาศักยภาพคนไร้บ้านจังหวัด เชียงใหม่ สามารถรองรับกลุ่มคนไร้บ้าน 166 ครัวเรือน โดยมีกำหนดเปิดศูนย์อย่างเป็นทางการในเดือน มิถุนายน 2561 ในพื้นที่ กทม. เกิดการปรับปรุงศูนย์แรกรับคนไร้บ้าน สุวิทย์ วัดหนู เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร รองรับกลุ่มคนไร้บ้าน 120 ครัวเรือน และในปี 2561 ดำเนินการจัดซื้อที่ดินพร้อมอาคารในพื้นที่ อ.เมือง จ.ปทุมธานี รองรับกลุ่มเป้าหมาย 100 ครัวเรือน พื้นที่จังหวัดขอนแก่น ดำเนินการจัดซื้อที่ดินและออกแบบศูนย์ร่วมกันระหว่างเครือข่ายคนไร้บ้าน นักวิชาการ และภาคีในพื้นที่ รองรับกลุ่มเป้าหมาย 50 ครัวเรือน

4. โครงการบ้านพอเพียงชนบท สนับสนุน การปรับปรุง ซ่อมแซมที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อย ที่ผ่านมาในปี 2560 เกิดการพัฒนาที่อยู่อาศัย ในพื้นที่ ชนบท 10,369 ครัวเรือน 746 ตำบล 74 จังหวัด และ ในปี 2561 มีเป้าหมาย 15,000 ครัวเรือน ดำเนินการแล้ว 16,260 ครัวเรือน

ที่มา : สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)

- การป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ผนึกกำลังกับทุกภาคส่วนขับเคลื่อนการดำเนินงาน ป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ในทุกมิติ ภายใต้ นโยบาย "ประชารัฐร่วมใจ ต้านภัยค้ามนุษย์" อย่างต่อเนื่องและจริงจัง และพยายามขจัดปัญหาให้หมดไป โดยปราบปรามผู้กระทำความผิดและขบวนการค้ามนุษย์อย่างเด็ดขาด โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่รัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์

จากรายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ประจำปี 2561 (Tip Report) กระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐอเมริกา จัดอันดับประเทศไทยให้อยู่ในอันดับ Tier 2 ดีขึ้นจากปีที่ผ่านมา ประกาศ ณ วันที่ 29 มิถุนายน 2561 โดยมีผลงานสำคัญ ได้แก่

1) ด้านการดำเนินคดีและบังคับใช้กฎหมาย ได้เร่งรัดให้หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายสืบสวนปราบปรามคดีค้ามนุษย์อย่างจริงจังต่อเนื่อง และกำหนดทิศทางในการดำเนินคดีให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น ดำเนินคดีเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ 55 คน

ในปี 2560 มีสถิติคดี จำนวนทั้งสิ้น 302 คดี รูปแบบการแสวงประโยชน์ทางเพศ พบมากที่สุด 255 คดี รองลงมาคือ การนำคนมาขอทาน 26 คดี และการบังคับใช้แรงงาน 21 คดี และมีการดำเนินคดีเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ 11 คน

2) ด้านการป้องกัน ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งรัฐบาลมีนโยบายให้แรงงานต่างด้าวที่ทำงานในประเทศไทย ทุกคนได้ทำงานแบบถูกต้องตามกฎหมายเป็นไปตามหลักสากล รวมถึงการรณรงค์สร้างการรับรู้และตระหนักถึงภัยของการค้ามนุษย์แก่ประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย การแจ้งเบาะแสของการค้ามนุษย์ และรณรงค์ลดอุปสงค์การแสวงหาประโยชน์ทางเพศที่แฝงมากับการท่องเที่ยว โดยใช้สื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบของ Inflight VDO เพื่อประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศไม่สนับสนุนการค้ามนุษย์

นอกจากนี้ กระทรวงแรงงานได้ขยายความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ อาทิ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการป้องกันการการค้ามนุษย์ด้านแรงงานอย่างต่อเนื่อง โดยมีการดำเนินงานสำคัญ ได้แก่

ที่มา : กองต่อต้านการค้ามนุษย์ สป.พม.

การจัดตั้งศูนย์ร่วมบริการช่วยเหลือแรงงานต่างด้าว ใน 10 จังหวัด อำนวยความสะดวกให้เข้าถึงการให้บริการ และการช่วยเหลือแก่แรงงาน และผู้เสียหายที่ถูกละเมิด สิทธิด้านแรงงาน การจัดตั้งศูนย์ลูกเรือประมงจังหวัด สมุทรสาคร ร่วมกับ มูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพ ชีวิตแรงงาน (Labour Rights Promotion Network Foundation: LPN) เพื่อเป็นศูนย์กลางในการประสาน การดูแลแรงงานในภาคประมงร่วมกับหน่วยงานของ รัฐบาล เพื่อเพิ่มอัตราการเข้าถึงสิทธิที่พึงได้ตามกฎหมาย การจัดตั้งเครือข่ายการคุ้มครองแรงงานในระบบ แอปพลิเคชันไลน์ ร่วมกับภาคประชาสังคม องค์กรลูกจ้าง และ NGOs การใช้แรงงานเด็กที่ผิดกฎหมายและการค้า มนุษย์ด้านแรงงาน ปัจจุบันมีจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 1,030 คน

3) การคุ้มครองช่วยเหลือ รัฐบาลให้ความสำคัญ กับการคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ และคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของผู้เสียหาย ไม่เลือก ปฏิบัติ

ในปี 2560 ได้มีการคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหาย ในสถานคุ้มครองฯ จำนวน 360 คน เป็นชาย 169 คน หญิง 191 คน มีสัญชาติไทย 132 คน เมียนมา 119 คน ลาว 21 คน กัมพูชา 22 คน อินโดนีเซีย 9 คน เวียดนาม 51 คน มาเลเซีย 3 คนและยูกันดา 3 คน รัฐบาลส่งเสริมโอกาสการทำงานชั่วคราวระหว่างการ คุ้มครอง โดยมีผู้ที่ทำงาน 287 คน เป็นการออกไป ทำงานนอกสถานคุ้มครองฯ ประเภทงานก่อสร้าง งานภาคเกษตรกรรม และงานดูแลผู้สูงอายุ เป็นต้น ซึ่งได้รับค่าจ้างเป็นค่าแรงขั้นต่ำ 300 บาท การทำงาน ภายในสถานคุ้มครองฯ ได้จัดการฝึกอบรมอาชีพ โดยผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการฝึกอบรมจัดจำหน่ายตาม โครงการร้าน “ทอฝัน”

นอกจากนี้ มีการดำเนินการให้ความช่วยเหลือทาง กฎหมายและการบังคับคดี การส่งเสริมให้องค์กรเอกชน จัดตั้งสถานคุ้มครอง เพื่อช่วยเหลือและคุ้มครอง ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ เป็นการเพิ่มทางเลือกใน การให้บริการ

แผนภาพ 2 การจัดอันดับตามรายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์

ประเทศ	2560	2561	ผล
ไทย	2 WL	2	↑
กัมพูชา	2	2	=
บรูไน	2	2	=
เมียนมา	2 WL	3	↓
ฟิลิปปินส์	1	1	=
มาเลเซีย	2	2 WL	↓
ลาว	2 WL	3	↓
เวียดนาม	2	2	=
สิงคโปร์	2	2	=
อินโดนีเซีย	2	2	=
เกาหลีใต้	1	1	=
จีน	3	3	=
ญี่ปุ่น	2	1	↑
สหรัฐอเมริกา	1	1	=

ที่มา : กองต่อต้านการค้ามนุษย์ สป.พม.

● การจ้างงานคนพิการ

จำนวนคนพิการที่ได้รับการออกบัตรประจำตัวคนพิการ ณ เดือนมีนาคม 2561 จำนวน 1,916,828 คน (ชาย 910,171 คน หญิง 1,006,657 คน) ในจำนวนนี้มีคนพิการที่อยู่ในวัยทำงานอายุ 15-60 ปี ร้อยละ 42.29 มีจำนวนทั้งสิ้น 810,680 คน เป็นคนพิการที่ประกอบอาชีพและมีงานทำเพียงร้อยละ 38.28 จำนวน 310,361 คน ส่วนคนพิการที่สามารถประกอบอาชีพได้ แต่ยังคงไม่ได้ประกอบอาชีพ มีถึงร้อยละ 36.20 จำนวน 293,465 คน และคนพิการที่ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ (เนื่องจากพิการมากและช่วยเหลือตนเองไม่ได้) ร้อยละ 25.64 จำนวน 207,854 คน

สาเหตุความพิการ

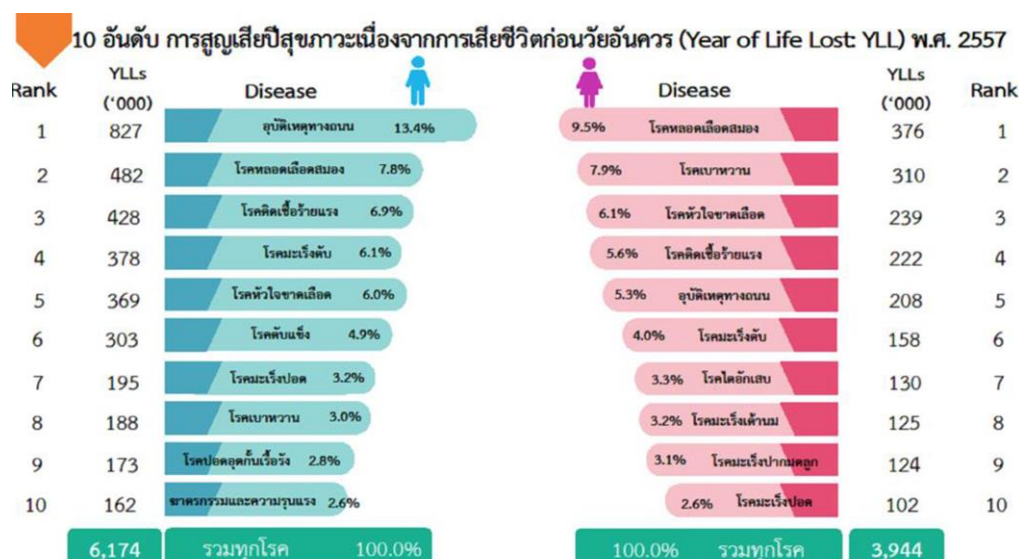
จากสถิติในปี 2529 ที่พบความพิการเพียงร้อยละ 0.74 (ประมาณ 392,200 คน) ของประชากรทั้งประเทศ (53 ล้านคน) ครั้นพอปี 2534 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 1.8 (ประมาณ 954,000 คน) ของประชากรทั้งประเทศ (56 ล้านคน) และในปี 2560 เพิ่มขึ้นเท่าตัวเป็นร้อยละ 2.9 (1,870,000 คน) ของประชากรทั้งประเทศ (66 ล้านคน) ประกอบกับ ผลรายงานการศึกษาประเมินภาระโรคของประชากรไทยปี 2556 สาเหตุหลักของการสูญเสียจากการตายก่อนวัยอันควร และความสูญเสียจากการมีชีวิตอยู่ด้วยความพิการหรือความบกพร่องทางสุขภาพ

ที่มา : www.jobcity.co.th

พบว่า สาเหตุหลักของการสูญเสียในเพศชาย 3 อันดับแรก คือ 1. อุบัติเหตุทางถนน 2. การดื่มแอลกอฮอล์ และ 3. โรคหลอดเลือดสมอง ส่วนเพศหญิง 3 อันดับแรก คือ 1.โรคหลอดเลือดสมอง 2. โรคเบาหวาน และ 3. โรคซึมเศร้า หากเปรียบเทียบ 10 อันดับการสูญเสียเนื่องจากการเสียชีวิตก่อนวัยอันควร (Years of Life Lost : YLL) พ.ศ. 2557 จำแนกตามเพศ และรายโรค ดังแผนภาพ 3 จะเห็นได้ว่า อุบัติเหตุทางถนน และโรคหลอดเลือดสมองถือว่าเป็นกลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง หรือ NCDs เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดโรคที่สูงเพิ่มขึ้น หากคำนวณเป็นมูลค่าความสูญเสียทางเศรษฐกิจจะสูงถึง 930,053 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 7.2 ของจีดีพีประเทศ โดยเป็นความสูญเสียด้วยการตายก่อนวัยอันควร 10 ล้านบาทต่อปีและการมีชีวิตอยู่อย่างเจ็บป่วยหรือพิการ 5.3 ล้านบาทต่อปี

แผนภาพ 3 10 อันดับ การสูญเสียสุขภาพเนื่องจากการเสียชีวิตก่อนวัยอันควร

ที่มา : สำนักงานพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ

สถานการณ์การจ้างงานคนพิการภาคเอกชน

ปฏิบัติตามกฎหมาย	ปีงบประมาณ 2561	หมายเหตุ
จำนวนที่ต้องจ้าง	64,565	ต้องจ้างงาน
ม.33 (จ้างงาน)	35,761	คนพิการเพิ่ม
ม.35 (ให้สัมปทาน)	12,212	ให้ครบ
ม.34 (ส่งเงิน)	14,467	จำนวน 2,125
รวม	62,440	คน
ม.33 ม.34 และ ม.35 คิดเป็นร้อยละ	96.70	

ข้อมูล ณ วันที่ 29 มิถุนายน 2561

ที่มา : กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

คนพิการในวัยทำงานที่สามารถประกอบอาชีพได้ แต่ยังไม่ได้ประกอบอาชีพมีสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 40.31 ของคนพิการในวัยทำงาน ซึ่งภาครัฐจำเป็นต้องมีมาตรการเพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพให้กับคนพิการ เพราะเนื่องจากคนกลุ่มนี้ยังมีความสามารถในการประกอบอาชีพแต่ยังไม่สามารถประกอบอาชีพ และการประเมินถึงประเภทของอาชีพคนพิการอาจต้องส่งเสริมให้คนพิการเข้าสู่ระบบการทำงานที่มีระบบประกันทางสังคมมากขึ้น (เช่น การเข้าสู่งานในภาคเอกชน ลูกจ้างเอกชน ภาครัฐ/รัฐวิสาหกิจ)

มาตรการการขับเคลื่อนการจ้างงานคนพิการภาคเอกชน

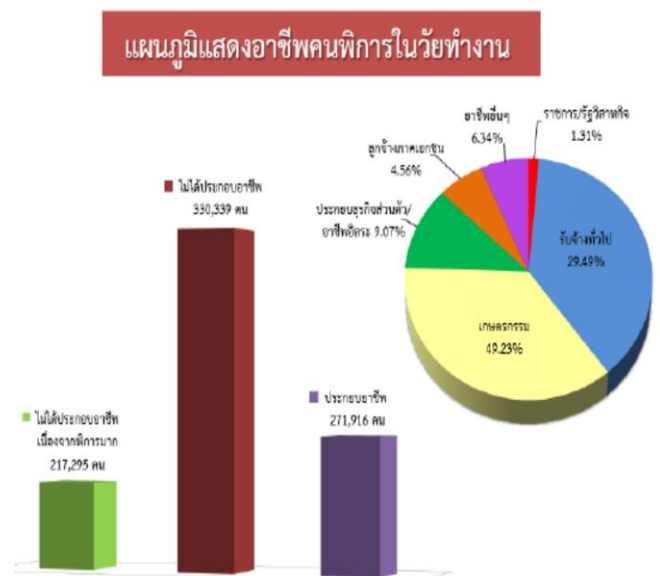
- สถานคุ้มครองและพัฒนาคนพิการคัดคนพิการเกรด A ส่งเข้าศูนย์พัฒนาศักยภาพคนพิการแล้ว โดยกำหนดเตรียมความพร้อมคนพิการ
- กลุ่ม Central ร่วมลงพื้นที่ศูนย์พัฒนาศักยภาพเพื่อสำรวจและเตรียมหลักสูตรให้กับคนพิการเกรด A ให้เหมาะสมกับความต้องการ และติดตามประเมินผลคนพิการที่ผ่านการอบรมและได้ทำงานในสถานประกอบการ
- ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎกระทรวงกำหนดจำนวนคนพิการที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการและหน่วยงานของรัฐจะต้องรับเข้าทำงาน

สถานการณ์การจ้างงานคนพิการภาครัฐ

ปฏิบัติตามกฎหมาย	ปีงบประมาณ 2561	หมายเหตุ
จำนวนที่ต้องจ้าง	12,500	ต้องจ้างงาน
ม.33	6,498	คนพิการเพิ่ม
ม.35	3,694	ให้ครบ
รวม	10,192	จำนวน
ม.33 และ ม.35 คิดเป็นร้อยละ	81.53	2,308 คน

ข้อมูล ณ วันที่ 24 มิถุนายน

ที่มา : กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ 2561

ที่มา : กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

และจำนวนเงินที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการจะต้องนำส่งเข้ากองทุนส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ.2560 (ฉบับที่ 2) ให้กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานทุกจังหวัด

- เชื่อมโยงข้อมูลหน่วยงานรัฐ เช่น กรมบังคับคดี กรมพัฒนาธุรกิจการค้า เพื่อติดตามสถานประกอบการที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย

- ติดตามให้ปฏิบัติตามกฎหมายประจำปี และรวบรวมข้อมูลของสถานประกอบการโฆษณาตาม ม.39

มาตรการการขับเคลื่อนการจ้างงานคนพิการภาครัฐ

- ให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนการจ้างงานคนพิการในหน่วยงานของรัฐ เพื่อขับเคลื่อนผลการปฏิบัติตามกฎหมายการจ้างงานคนพิการในหน่วยงานของรัฐ และรับฟังปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาในการดำเนินการดังกล่าว และเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ได้มีการกำหนดแผนการขับเคลื่อนการจ้างงานในหน่วยงานรัฐ ดังนี้

- 1) กำหนดเป้าหมายการจ้างงานคนพิการในหน่วยงานของรัฐปี 2560 ร้อยละ 60

- 2) กำหนดเป้าหมายการจ้างงานคนพิการในหน่วยงานของรัฐปี 2561 ร้อยละ 100

- ให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการชี้แจงแนวทางการปฏิบัติตามกฎหมายการจ้างงานคนพิการ ในหน่วยงานของรัฐประจำปี 2561 ตาม ม.33 และม.35 ให้แก่ผู้บริหารระดับกรมและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมการจ้างงานคนพิการ

- ประชุมเชิงปฏิบัติการชี้แจงแนวทางการปฏิบัติตามกฎหมายการจ้างงานคนพิการในหน่วยงานของรัฐ ประชุมร่วมกับผู้แทนหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 50 หน่วยงาน ทำให้มีผลการรายงานการจ้างงานคนพิการเพิ่มขึ้นจากเดิมจำนวน 2 คน เป็นจำนวน 1,481 คน

- จัดสอบคนพิการขึ้นบัญชีพนักงานราชการในตำแหน่งนักจัดการงานทั่วไป จำนวน 122 คน เพื่อกำหนดให้การปฏิบัติตามกฎหมายการจ้างงานคนพิการในหน่วยงานของรัฐเป็นตัวชี้วัดของหัวหน้าหน่วยงานในการประเมินผลการปฏิบัติงาน

ที่มา : กระทรวงแรงงาน

ที่มา : กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

- ติดตามการปฏิบัติงานตามกฎหมายการจ้างงานคนพิการในหน่วยงานของรัฐที่ยังปฏิบัติตามกฎหมาย ไม่ครบอัตราส่วน และจัดประชุมชี้แจงสร้างความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตามกฎหมายการจ้างงานคนพิการในหน่วยงานของรัฐกับกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงคมนาคม กระทรวงอุตสาหกรรม และกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

- ประชุมร่วมกับสำนักงาน ก.พ.ร. และผู้แทนกรมการจัดหางาน เพื่อหารือในประเด็นการกำหนดตัวชี้วัดในปีงบประมาณ 2562 และการรายงานผลการจ้างงานคนพิการต่อคณะรัฐมนตรี

ส่วนที่สอง : สถานการณ์ทางสังคมที่น่าห่วงใย ปี 2561 ไตรมาส 2 (เมษายน – มิถุนายน)

● ปัญหาลูกและเยาวชนกับการพนันฟุตบอลออนไลน์

จากการติดตามสถานการณ์การพนันในสังคมไทย พบว่า การพนันทายผลฟุตบอลได้รับความนิยมเป็นอันดับต้นรองจากสลากกินแบ่งรัฐบาล หวยใต้ดิน และไฟ

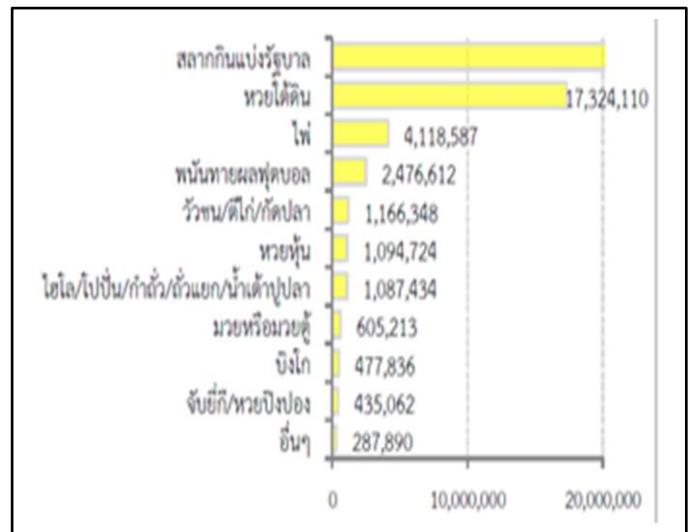
จำนวนผู้เล่นพนันเพิ่มขึ้น จากรายงานสถานการณ์การพนันในสังคมไทยของศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน ปี 2558 และ ปี 2560 พบว่า ในปี 2558 มีคนไทยร้อยละ 52.4 หรือประมาณ 27 ล้านคนเล่นพนัน ในจำนวนนี้เป็นเด็กและเยาวชน 3.1 ล้านคน และในปี 2560 จำนวนผู้เล่นพนันเพิ่มขึ้นเป็น ร้อยละ 54.6 หรือประมาณ 28.9 ล้านคน เป็นเด็กและเยาวชน 3.6 ล้านคน อายุเล่นการพนันครั้งแรกน้อยที่สุด คือ 7 ปี เด็กและเยาวชนที่เล่นพนันทายผลฟุตบอลมีมากกว่า 6 แสนคน ในจำนวนนี้เป็นนักพนันหน้าใหม่

นอกจากนี้ข้อมูลการสำรวจของมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ ระบุว่า ในปี พ.ศ. 2555 - 2559 มีการเล่นพนันผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้น ข้อมูลในส่วนของการพนันยอดนิยมของเยาวชน ในปี 2560 คือ การพนันทายผลฟุตบอล ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างน่าวิตกมีการโฆษณาเชิญชวนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media)

สาเหตุที่เด็กเล่นพนันเกิดจากคนรอบข้างเล่น และชักชวน สังคมถือว่าการเล่นพนันเป็นเรื่องปกติ และเข้าถึงแหล่งพนันได้ง่าย สามารถเล่นผ่านโทรศัพท์มือถือ ดังนั้นเด็กและเยาวชนจึงเป็นกลุ่มเสี่ยงที่จะติดการพนันได้ง่าย โดยเฉพาะในสถานการณ์ปัจจุบันที่ธุรกิจพนันออนไลน์เติบโตอย่างต่อเนื่อง และเด็กและเยาวชนเป็นกลุ่มที่มีอัตราการใช้อินเทอร์เน็ตสูงที่สุดในประเทศ

การพนันเป็นเรื่องที่กระทบต่อสังคมไทย ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคม ก่อให้เกิดปัญหาตามมาอีกมาก เช่น ปัญหาสุขภาพ หนี้สิน ความยากจน และก่อให้เกิดอาชญากรรมในรูปแบบต่างๆ

แผนภาพ 4 ประเภทการพนันที่คนไทยเล่นในปี 2560

ที่มา : ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน

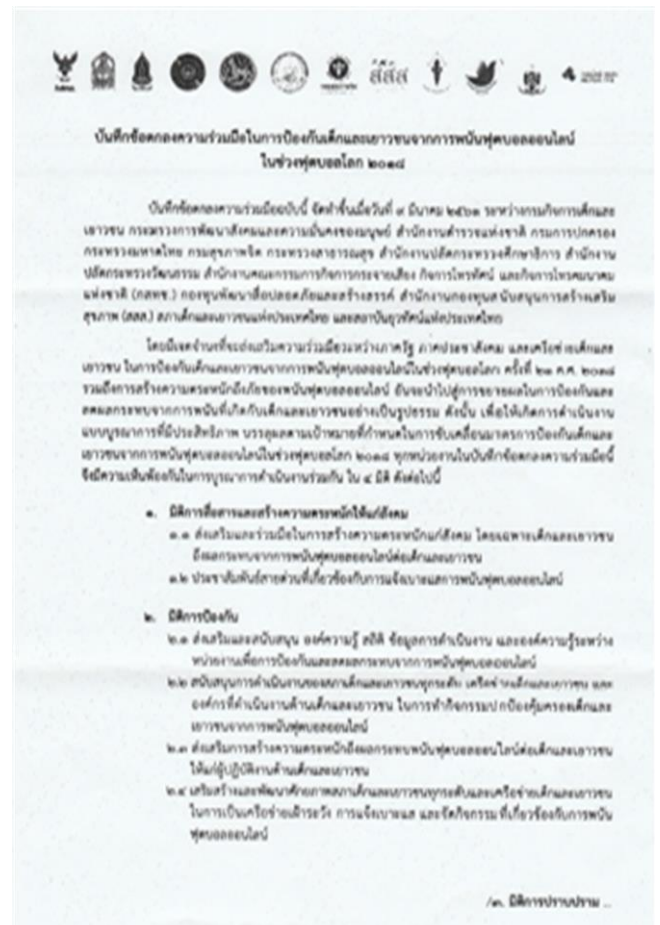
ที่มา : กรมกิจการเด็กและเยาวชน

มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหา

1. บูรณาการความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย ในการขับเคลื่อนมาตรการป้องกันเด็กและเยาวชนจากการพนันออนไลน์ และช่วยเหลือเยียวยาเด็กและเยาวชนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ทั้งนี้การแข่งขันฟุตบอลโลก 2018 ระหว่างวันที่ 14 มิถุนายน – 15 กรกฎาคม นี้ ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน ภาคประชาสังคม และเครือข่ายเด็กและเยาวชน ได้ตระหนักถึงปัญหานี้ และได้มีการลงนามความร่วมมือในการป้องกันเด็กและเยาวชนจากการพนันฟุตบอลออนไลน์ในช่วงฟุตบอลโลก 2018 ระหว่างภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องรวม 11 หน่วยงาน/องค์กร/เครือข่าย เมื่อวันที่ 9 มีนาคม 2561 เพื่อร่วมกันเฝ้าระวังและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนไม่ให้เข้าสู่วงจร การพนันฟุตบอลและการพนันออนไลน์ รวมทั้งเสริมสร้างความตระหนักต่อความรุนแรงของปัญหาให้แก่สังคม

มาตรการความร่วมมือครอบคลุมใน 4 มิติ คือ
1) มิติการสื่อสารสร้างความตระหนักแก่สังคม โดยเฉพาะผลกระทบจากการพนันหายผลฟุตบอลออนไลน์ต่อเด็กและเยาวชน การประชาสัมพันธ์สายด่วนแจ้งเบาะแส **2) มิติการป้องกัน** เพื่อลดผลกระทบจากการพนันหายผลฟุตบอลออนไลน์ต่อเด็กและเยาวชน โดยพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนทุกระดับ เพื่อเป็นเครือข่ายเฝ้าระวัง แจ้งเบาะแส และร่วมจัดกิจกรรมด้านการป้องกัน **3) มิติการปราบปรามและการบังคับใช้กฎหมาย** โดยปราบปรามแหล่งพนันฟุตบอลออนไลน์ การเฝ้าระวัง การเล่นเกมพนันฟุตบอลออนไลน์ในร้านเกม ร้านอินเทอร์เน็ต รวมทั้งการแจ้งเบาะแส **4) มิติการช่วยเหลือเยียวยา** เด็กที่ได้รับผลกระทบจากการพนันหายผลฟุตบอลออนไลน์

ที่มา : กรมกิจการเด็กและเยาวชน

ทั้งนี้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยกรมกิจการเด็กและเยาวชน มีศูนย์ประสานขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการใช้สื่อออนไลน์ ร่วมกับมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ ทำหน้าที่เป็นหน่วยประสานงานกลางในการเชื่อมโยงการทำงานทั้ง 4 มิติ

ที่มา : กรมกิจการเด็กและเยาวชน

2. พ.ร.บ. คุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มีมาตราที่เกี่ยวข้องกับพ่อแม่ผู้ปกครองที่ปล่อยให้ลูกเล่นการพนันมีความเสี่ยงให้พ่อแม่ผู้ปกครองต้องรับโทษ คือ มาตรา 26 ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ ห้ามมิให้ผู้ใดกระทำการ ดังนี้ (8) ใช้หรือยินยอมให้เด็กเล่นการพนัน ไม่ว่าชนิดใดหรือเข้าไปในสถานที่เล่นการพนัน สถานค้าประเวณี หรือสถานที่ที่ห้ามมิให้เด็กเข้า มาตรา 78 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 26 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกิน 3 หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ พ่อแม่จึงต้องให้ความใส่ใจดูแลบุตรหลาน ขณะเดียวกันเด็กก็ต้องประพฤติตนให้เหมาะสม เพราะเด็กทำผิดผู้ปกครองต้องรับโทษด้วย

● ปัญหาครอบครัวประเภท

ข้อมูลจากกรมการปกครอง ปี 2560 ประเทศไทยมีครัวเรือน จำนวนทั้งสิ้น 25.723 ล้านครัวเรือน และจากข้อมูลของสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ปี 2523 มีสมาชิก 5 คนต่อครัวเรือน ต่อมาปี 2557 มีสมาชิกเหลือเพียง 2.7 คนต่อครัวเรือน

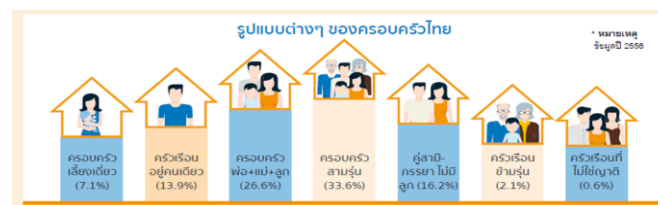
ปัจจุบันรูปแบบของครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป โดยครอบครัวมีขนาดเล็กลง มีรูปแบบหลากหลาย และซับซ้อนมากขึ้น ได้แก่ 1) ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวมี 3 ประเภท คือ ครอบครัวที่มีคู่สามี - ภรรยา ไม่มีบุตร ครอบครัวพ่อแม่ลูก และครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว (พ่อ หรือ แม่ + ลูก) 2) ครอบครัวขยายมี 2 ประเภท คือ ครอบครัวสามรุ่น (ปู่ย่า ตายาย + ลูก + หลาน) ซึ่งเป็นครอบครัวประเภทหลักในปัจจุบันและครอบครัวข้ามรุ่น (ปู่ย่า ตายาย + หลาน)ซึ่งเป็นครอบครัวประเภทหลักในปัจจุบัน และครอบครัวข้ามรุ่น (ปู่ย่า ตายาย + หลาน) 3) ครอบครัวคนเดียว และ 4) ครัวเรือนที่ไม่ใช่ญาติ ครอบครัวแต่ละรูปแบบมีข้อได้เปรียบ ปัญหาและความจำเป็นในการได้รับการสนับสนุนที่แตกต่างกัน

ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของครอบครัว ได้แก่ ภาวะอายุยืน และการเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุของประชากรไทย อัตราการเกิดที่ลดลง และการย้ายถิ่น โดยเฉพาะการย้ายถิ่นจากชนบทเข้าสู่เมือง

ที่มา : กรมกิจการเด็กและเยาวชน

แผนภาพ 6 โฉมหน้าครอบครัวไทย

ที่มา : กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

ตาราง 2 โครงสร้างและรูปแบบครอบครัวไทย

รูปแบบครอบครัว	ร้อยละ
1. ครอบครัวเดี่ยว	44.28
ครอบครัวพ่อแม่และลูก	25.22
ครอบครัวสามีภรรยา	19.06
2. ครอบครัวขยาย	26.79
ครอบครัว 3 รุ่นขึ้นไป	15.9
ครอบครัวพี่น้อง	3.01
ครอบครัว 2 รุ่น (พ่อแม่และ/หรือแม่ลูก ลูก/ป้า/อา)	0.73
ครอบครัวสามีภรรยาและพี่น้อง	0.73
3. ครอบครัวลักษณะเฉพาะ	28.93
ครัวเรือนคนเดียว	19.39
ครอบครัวพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยว	7.97
ครอบครัวข้ามรุ่น/ช่วงกลาง	6.42
ครัวเรือนที่ไม่มีความสัมพันธ์กันทางเครือญาติ	0.51
ไม่ระบุ	1.06
รวม	100.0

ที่มา : กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

ครอบครัวข้ามรุ่น หมายถึง ครอบครัวที่คนในรุ่นปู่ย่าตายาย อาศัยอยู่ร่วมกันกับคนรุ่นหลาน ในขณะที่คนวัยทำงานหรือคนรุ่นกลางไม่ได้อาศัยอยู่ร่วมด้วย โดยส่วนใหญ่มักจะย้ายไปอยู่ที่อื่น ไม่ว่าจะเป็นการอยู่ที่อื่นอย่างถาวรหรือกึ่งถาวร เพื่อทำงานหรือการศึกษา

ครอบครัวข้ามรุ่นเป็นรูปแบบหนึ่งของครอบครัวที่มีความเปราะบาง ซึ่งต้องการการสนับสนุน เนื่องจากมีหัวหน้าครอบครัว อายุมากกว่า 60 ปี กว่าครึ่งร้อยละ 90 เป็นสตรีสูงอายุ และมากกว่าร้อยละ 40 ของผู้สูงอายุที่เป็นหัวหน้าครอบครัวข้ามรุ่นต้องทำงานเพื่อหาเลี้ยงปากท้องของครอบครัว

ครอบครัวข้ามรุ่น ส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 76 อาศัยอยู่ในชนบท โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่ง 1 ใน 5 มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน

จากข้อมูลการวิจัยของกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ร่วมกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปี 2560 พบว่าครอบครัวข้ามรุ่น ที่ไม่ได้เป็นเจ้าของบ้านและที่ดิน แต่เป็นการถือครองแบบเช่าเป็นครอบครัวที่มีความเปราะบางทางเศรษฐกิจมากที่สุด และควรได้รับการช่วยเหลืออย่างเร่งด่วนที่สุด

สำหรับปัจจัยที่ทำให้เกิดครอบครัวข้ามรุ่น คือ การย้ายถิ่นจากชนบทสู่เมืองของวัยเด็กและวัยทำงาน การที่พ่อแม่มองว่าค่าครองชีพในเมืองสูงกว่าในชนบท และการขาดระบบการสนับสนุนให้พ่อแม่สามารถเลี้ยงลูกได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้พ่อแม่จำนวนหนึ่งเลือกส่งลูกไปให้ปู่ย่าตายายเลี้ยงดูแทน สมาชิกในครอบครัวชนบทอีสาน มีการพึ่งพาอาศัยระหว่างปู่ย่าตายาย หรือเครือญาติแบบดั้งเดิมลดน้อยลง กลายเป็นครอบครัวเดี่ยวที่ต่างคนต่างอยู่ ผู้สูงอายุถูกทิ้งให้อยู่ตามลำพัง บางก็อยู่กับหลาน ซึ่งทำให้เสี่ยงต่อการเกิดปัญหาในครอบครัว ส่งผลกระทบต่อความสุขของสมาชิกในครอบครัว และส่งผลกระทบต่อสมาชิกที่ถูกทิ้งให้อยู่ร่วมกันในครอบครัวข้ามรุ่นที่สำคัญ คือ ครอบครัวข้ามรุ่นมักประสบปัญหาเศรษฐกิจ และโอกาสทางการศึกษา สำหรับในด้านบทบาทของผู้สูงอายุในการอบรมเลี้ยงดูหลาน

ที่มา : กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

อาจมีผลกระทบต่อเด็กได้ กล่าวคือ ในเด็กวัย 9 – 10 ปีขึ้นไป พบว่า ผู้สูงอายุให้ความรักการดูแลหลานมากเป็นพิเศษ มักเลี้ยงแบบตามใจ ปกป้องทุกอย่าง ปัญหาที่ตามมา คือ เด็กถูกตามใจมากเกินไป จนอาจกลายเป็นพฤติกรรมก้าวร้าวและเอาแต่ใจ โตขึ้นอาจก่อปัญหาให้กับสังคม นอกจากนี้ สภาพที่น่าห่วงใย คือ สภาพการเลี้ยงหลานของปู่ย่าตายายด้วยวิธีการเลี้ยงดูแบบดั้งเดิมที่เคยเลี้ยงพ่อแม่ของเด็ก ด้วยความรู้ชุดเดิม และความสัมพันธ์แบบเดิมระหว่างปู่ย่าตายายกับหลาน ภายใต้เงื่อนไขและสิ่งแวดล้อมใหม่ที่เปลี่ยนแปลง อาจทำให้เด็กขาดทักษะที่มีพื้นฐานจากการเลี้ยงดู จนทำให้เด็กเกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา โดยเฉพาะในวัยรุ่น ปัญหาสำคัญที่อาจเกิดขึ้นได้แก่ ปัญหาช่องว่างระหว่างวัย ที่ผู้สูงอายุอาจเกิดภาวะเครียด และระบายกับเด็ก ด้วยการประชดประชัน ทำร้ายร่างกาย ซึ่งอาจเกิดจากความตั้งใจและไม่ตั้งใจ หรืออาจทำไปเพราะความรัก เหตุการณ์ดังกล่าวอาจมีผลกระทบทางจิตใจต่อเด็ก ยิ่งเกิดขึ้นซ้ำเป็นระยะเวลานาน ๆ เด็กจะซึมซับ เลียนแบบและพัฒนาพื้นฐานตามอารมณ์เป็นแบบอย่าง โดยแสดงออกในลักษณะของความไม่เชื่อฟัง ไม่ทำตาม ที่ผู้ใหญ่บอก หนีออกจากบ้าน ละเมิดกฎโรงเรียน บางรายก้าวร้าว กลายเป็นอันธพาล อาชญากร หรือก่อปัญหาที่เกิดความเสียหายด้านอื่นตามมา เช่น ติดยาเสพติด ปัญหาทางอารมณ์ ฯลฯ

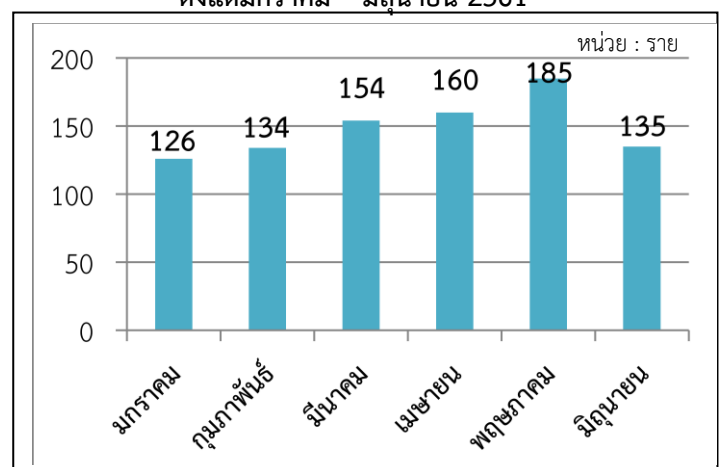
มาตรการแก้ไขปัญหา

1. จัดบริการทางสังคมแบบเฉพาะเจาะจงให้กับครอบครัวเป้าหมาย
2. ใช้การจัดการเชิงพื้นที่ในการช่วยเหลือเป็นรายกรณี โดยมีท้องถิ่นเป็นแกนประสาน
3. ขับเคลื่อนการดำเนินงานบนฐานข้อมูล และความรู้เพื่อใช้วางแผนการดำเนินงานร่วมกัน ระหว่างภาครัฐ เอกชน ภาควิชาการ และภาคประชาสังคม

● ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

ความรุนแรงในครอบครัวมีให้เห็นอย่างต่อเนื่อง และยังเป็นประเด็นที่น่าห่วงใย ระหว่างเดือนเมษายน – มิถุนายน 2561 สถิติการให้บริการผ่านสายด่วน 1300 ของศูนย์ช่วยเหลือสังคม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในปัญหาความรุนแรงในครอบครัว จำนวนทั้งสิ้น 480 ราย เฉลี่ย 4.5 รายต่อวัน

แผนภาพ 7 สถิติการให้บริการของสายด่วน 1300 ในปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ตั้งแต่ มกราคม – มิถุนายน 2561

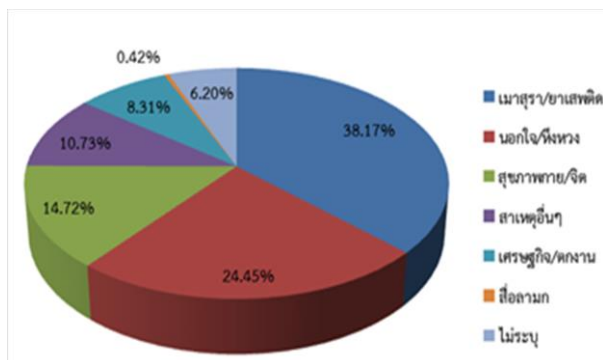
ที่มา : ศูนย์ช่วยเหลือสังคม พม.

สถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ได้รับรายงานเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวเพิ่มขึ้นจากปี 2553 จำนวน 724 เหตุการณ์เพิ่มเป็น 1,200 เหตุการณ์ ในปี 2560

ข้อมูลเกี่ยวกับผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ พบว่า ผู้กระทำความรุนแรงส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 85.40 ขณะที่ผู้ถูกกระทำความรุนแรง ส่วนใหญ่ยังคงเป็นเพศหญิง ร้อยละ 82.79 โดยลักษณะความรุนแรงส่วนใหญ่เป็นการทำร้ายร่างกาย ร้อยละ 66.9 รองลงมาเป็นการทำร้ายทางจิตใจร้อยละ 24.9 ทำร้ายทางเพศร้อยละ 6.1 และความรุนแรงในลักษณะอื่นๆ ร้อยละ 2.1

ข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับข้อมูลของศูนย์พึ่งได้ กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งระบุว่า ในปี 2560 มีผู้ประสบปัญหาความรุนแรงที่เข้ารับบริการของศูนย์พึ่งได้ในโรงพยาบาล 622 แห่ง จำนวน 21,218 ราย เป็นเพศหญิง ร้อยละ 93.84 เพศชาย ร้อยละ 6.13 และมีเพศทางเลือก ร้อยละ 0.03 การกระทำความรุนแรงส่วนใหญ่ร้อยละ 69.73 เป็นความรุนแรงจากบุคคลในครอบครัวและแฟน โดยสามี/ภรรยา/คู่ทางเลือกกระทำความรุนแรงสูงสุด ร้อยละ 28.71 รองลงมา แฟน ร้อยละ 28.71 ญาติ ร้อยละ 3.76 พ่อ ร้อยละ 2.74 พี่น้อง ร้อยละ 2.02 และแม่ ร้อยละ 1.54

ปัจจัยเสริมที่ก่อให้เกิดความรุนแรงในครอบครัว

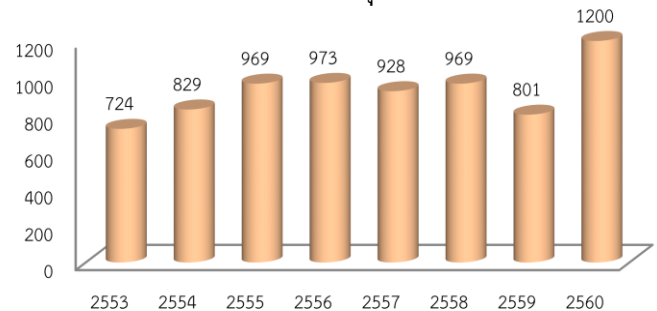
ที่มา : สถิติข้อมูลของกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว 2560

ที่มา : กองบริหารการสาธารณสุข

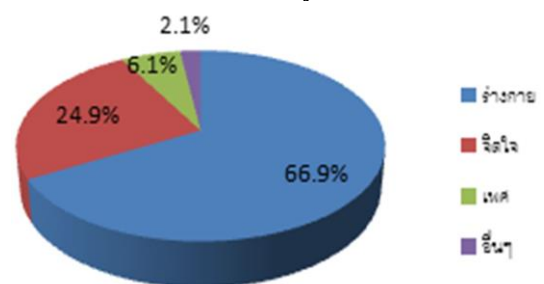
สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข

ข้อมูล ณ วันที่ 23 พฤศจิกายน 2560

แผนภาพ 8 จำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัวปี พ.ศ. 2553-2560 (หน่วย: เหตุการณ์)

ลักษณะความรุนแรง

ที่มา : สถิติข้อมูลของกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว 2560

ตาราง 3 ผู้กระทำความรุนแรงต่อเด็กและสตรี ที่เข้ารับบริการที่ศูนย์พึ่งได้ กระทรวงสาธารณสุข

ผู้กระทำ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
บุคคลในครอบครัว/แฟน		
สามี/ภรรยา/คู่ทางเลือก	6127	28.71
แฟน	5811	27.23
ญาติ	803	3.76
พ่อ	585	2.74
พี่น้อง	431	2.02
แม่	328	1.54
ลูกสาว/ลูกชาย/ลูกเลี้ยง	390	1.83
พ่อเลี้ยง	281	1.32
แม่เลี้ยง	24	0.11
ผู้ดูแล/ผู้อุปการะ	70	0.33
พ่อบุญธรรม	23	0.11
แม่บุญธรรม	5	0.02
บุคคลนอกครอบครัวที่คุ้นเคยเป็นอย่างดี		
เพื่อน	1240	5.81
เพื่อนบ้าน	1023	4.79
เพื่อนร่วมงาน	210	0.98
ครู	157	0.74
นายจ้าง	54	0.25
บุคคลนอกครอบครัว		
บุคคลอื่น ๆ	2306	10.81
คนไม่รู้จัก/คนแปลกหน้า	1410	6.61
พระ/นักบวช	45	0.21
ลูกจ้าง	15	0.07
รวม	21338	100.00

ทั้งนี้ ผู้เข้ารับบริการที่ศูนย์พึ่งได้ (2560) ส่วนใหญ่ ถูกกระทำความรุนแรงทางร่างกาย ร้อยละ 56.84 ความรุนแรงทางเพศโดยไม่สมัครใจร้อยละ 20.53 ความรุนแรงทางเพศโดยสมัครใจร้อยละ 15.76

ตาราง 4 จำนวนผู้ที่ถูกกระทำความรุนแรง ที่มารับบริการที่ศูนย์พึ่งได้

ประเภทของการกระทำความรุนแรง	จำนวน	ร้อยละ
1. ทางร่างกาย	12,061	56.84
2. ทางเพศ		
- โดยสมัครใจ	(3,344)	(15.76)
- เด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี	1,995	9.40
- บุคคลอายุ 15 ปีขึ้นไป แต่ไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์	1,349	6.36
- โดยไม่สมัครใจ	(4,355)	(20.53)
- กระทำซ้ำเรา	3,339	15.74
- กระทำอนาจาร	765	3.61
- อื่น ๆ (เช่น สงสัยว่าถูกกระทำซ้ำเรา, ญาติสงสัย)	251	1.18
3. ทางจิตใจ	1,089	5.13
4. การละเลยทอดทิ้ง	293	1.38
5. ล่อลวง/บังคับแสวงหาประโยชน์	76	0.36
รวม	21,218	100.00

ตาราง 5 จำนวนเด็กและสตรีที่ถูกกระทำความรุนแรง ที่เข้ารับบริการที่ศูนย์พึ่งได้ กระทรวงสาธารณสุข

ปี	จำนวนโรงพยาบาล (แห่ง)	เพศชาย (ราย)	เพศหญิง (ราย)	เพศทางเลือก	จำนวนผู้ที่ถูกกระทำความรุนแรง (รวม)	เฉลี่ยการถูกทำร้าย
2559	558	1,079	18,919	20	20,018	55 ราย/วัน
2560	622	1,301	19,910	7	21,218	58 ราย/วัน

กรณีที่เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงในครอบครัว ผู้ถูกกระทำไม่แจ้งความร้องทุกข์ เพราะคิดว่าเป็นเรื่องส่วนตัว กรณีที่บาดเจ็บสาหัสจะไปรักษาที่โรงพยาบาล เมื่อเปรียบเทียบกรณีที่มีการร้องทุกข์กับไม่ร้องทุกข์ พบว่า อัตราการไม่ร้องทุกข์มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น ชี้ให้เห็นว่า สาเหตุหลักคือปัญหาด้านเจตคติของสังคม ความเท่าเทียมทางเพศ และการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ที่มา : กองบริหารการสาธารณสุข สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ข้อมูล ณ วันที่ 23 พฤศจิกายน 2560

สำหรับข้อมูลของศูนย์ช่วยเหลือสังคม ในปีงบประมาณ 2560 ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว ส่วนใหญ่ร้อยละ 48.67 เป็นเด็กและเยาวชนที่ถูกทำร้ายร่างกาย ร้อยละ 27.25 รองลงมา ถูกล่วงละเมิดทางเพศ/ ถูกกระทำอนาจารรวมร้อยละ 14.38 สำหรับสตรีที่ถูกกระทำความรุนแรงมีร้อยละ 44.23 ส่วนใหญ่ถูกทำร้ายร่างกายร้อยละ 43.47 สำหรับผู้สูงอายุและคนพิการที่ถูกคนในครอบครัวทำร้ายร่างกายร้อยละ 5.77 และร้อยละ 1.33 ตามลำดับ

ที่มา : ศูนย์ช่วยเหลือสังคม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ อ้างอิงใน รายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านความรุนแรงในครอบครัว สำหรับการรายงานตามมาตรา 17 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 ประจำปี 2560

ตาราง 6 จำนวนเด็ก/เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ และผู้พิการ ที่ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว และนอกครอบครัว

ปัญหา	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เด็ก/เยาวชน	(768)	48.67	(594)	78.57
ถูกทำร้าย	430		137	
ล่วงละเมิด	170		292	
เบาะแสค่านิยม	6		119	
ทอดทิ้ง	105		-	
ถูกกระทำอนาจาร	57		46	
สตรี	(698)	44.23	(140)	18.51
ถูกทำร้าย	686		61	
ล่วงละเมิด	8		35	
เบาะแสค่านิยม	2		35	
ถูกกระทำอนาจาร	2		9	
ผู้สูงอายุ	(91)	5.77	(9)	1.20
ถูกทำร้าย	89		7	
ล่วงละเมิด	2		2	
คนพิการ	(21)	1.33	(13)	1.72
ถูกทำร้าย	19		4	
ล่วงละเมิด	2		8	
ถูกกระทำอนาจาร			1	
รวม	1,578	100.00	756	100.00

มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหา

1. ให้มีแผนงาน/โครงการด้านการปรับเจตคติของสังคม และผู้ปฏิบัติงานว่าปัญหาความรุนแรงในครอบครัว มิได้เป็นปัญหาส่วนตัว แต่เป็นปัญหาของสังคมที่ทุกฝ่ายต้องร่วมกันแก้ไข
2. เพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว
3. เสริมสร้างความเข้มแข็งของสตรี ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และอาสาสมัครในการเฝ้าระวังแจ้งเหตุ

ที่มา : กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พร้อมบูรณาการการทำงาน เชิงรุกกับทุกภาคส่วน ทุกระดับ เพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ กระทรวง พม. เป็นผู้นำด้านสังคมของไทย และอาเซียน มุ่งสู่คนอยู่ดีมีสุข ในสังคมคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2560. แผนแม่บทการพัฒนาที่อยู่อาศัย ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579).

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). 2561. รายงานผลการดำเนินงาน 4 ปี สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. กองต่อต้านการค้ามนุษย์ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2560 . รายงานสถานการณ์การค้ามนุษย์ประจำปี 2560.

กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2561. สถานการณ์การจ้างงานคนพิการ.

ศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน . 2560. รายงานสถานการณ์การพนันในสังคมไทย ปี 2560.

กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2561. รายงานสถานการณ์และการดำเนินงานของภาคีเครือข่ายในการป้องกันปัญหาการพนันออนไลน์ในช่วงฟุตบอลโลก 2018.

กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2561. สถิติความรุนแรงต่อเด็ก สตรี และความรุนแรงในครอบครัว

กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2561. การวิเคราะห์และรายงานสถานการณ์ทางสังคม : สถานการณ์ปัญหาครอบครัวไทย รายไตรมาส ปี 2561 (เมษายน – มิถุนายน)

กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว ร่วมกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2560. รายงานวิจัยเรื่อง พลังครอบครัว : อิทธิพลต่อความยั่งยืนทางเศรษฐกิจของครัวเรือน.

กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2559. หนังสือครอบครัวต้องมาก่อน.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2560. รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี 2559.

ศูนย์ช่วยเหลือสังคม 1300 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2561. สถิติการให้บริการศูนย์ช่วยเหลือสังคม.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2559. ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมครัวเรือน.

กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2560. รายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านความรุนแรงในครอบครัว สำหรับการ รายงานตามมาตรา 17 แห่ง พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำรุนแรงในครอบครัว พ.ศ.2550 ประจำปี 2560

ศูนย์พึ่งได้ กระทรวงสาธารณสุข. 2560. สถิติผู้เข้ารับบริการของศูนย์พึ่งได้.